

วิเคราะห์เกณฑ์การตัดสินทางพุทธจริยศาสตร์จาก การถ่ายทอดสดของพระภิกษุในสื่อสังคมออนไลน์

An analysis of The Buddhist Ethical Criterion Regarding Live Streaming of Monks on Social Medias

ฐิติทรัพย์ พระแก้ว

Titisap Prakaew

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiangmai Campus

ประสาน เล้าอรุณ

Prasarn Lao-aruen

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

Mae Fah Luang University

Corresponding Author, Email : titisup_2008@hotmail.com

บทนำ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาการถ่ายทอดสดของพระภิกษุในสื่อสังคมออนไลน์ 2) เพื่อศึกษาเกณฑ์ตัดสินทางพุทธจริยศาสตร์ที่เกี่ยวกับการถ่ายทอดสดของพระภิกษุในสื่อสังคมออนไลน์ 3) เพื่อวิเคราะห์เกณฑ์การตัดสินทางพุทธจริยศาสตร์ในการถ่ายทอดสดของพระภิกษุในสื่อสังคมออนไลน์ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ผลการศึกษาพบว่า 1) การถ่ายทอดสดของพระภิกษุในสื่อสังคมออนไลน์เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะการไลฟ์สดบนเฟซบุ๊ก พระภิกษุต้องเตรียมตัวมาเป็นอย่างดีให้เหมาะสมกับสมณสาธูป 2) เกณฑ์ตัดสินทางพุทธจริยศาสตร์ที่ใช้ คือ เกณฑ์หลัก ได้แก่ ศีล 5, กุศลกรรมบถ 10, มรรค 8, กุศลมูล 3, อกุศลมูล 3, เสาขียวัตร 75, อินทริยสังวร 6, มหาปเทศ 4, หลักประโยชน์ 3 และพระธรรมกถึก 5 ส่วนเกณฑ์รอง คือ การยอมรับของวิญญูชน, การเบียดเบียนตนและผู้อื่นให้เป็นทุกข์ 3) วิเคราะห์เกณฑ์การตัดสินทางพุทธจริยศาสตร์จากการถ่ายทอดสดของพระภิกษุในสื่อสังคมออนไลน์ แบ่งเป็น 2 กรณี คือ กรณีเชิงบวก พบว่า พระภิกษุมีสมณสาธูป มีเจตนาดีในการเผยแพร่ธรรมะ มีวิธีการสื่อสารที่ดีและมีผลลัพธ์ที่ดี ได้รับคำชื่นชมจากพุทธศาสนิกชน ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จึงตัดสินว่าปฏิบัติตามพุทธจริยศาสตร์ ส่วนกรณีเชิงลบ พบว่า พระภิกษุไม่มีสมณสาธูป มีเจตนาดีในการเผยแพร่ธรรมะ แต่มีวิธีการสื่อสารไม่ดี ขาดสมณสาธูปและมีผลลัพธ์ทั้งดีและไม่ดีโดยได้รับทั้งคำดี

และชมจากพุทธศาสนิกชน การถ่ายทอดสดของพระภิกษุในสื่อสังคมออนไลน์ในกรณีหลังนี้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จึงตัดสินใจไม่ปฏิบัติตามหลักพุทธจริยศาสตร์

คำสำคัญ : วิเคราะห์, เกณฑ์การตัดสิน, พุทธจริยศาสตร์, การถ่ายทอดสด, พระภิกษุ, สื่อสังคมออนไลน์

Abstract

Thesis entitled “An analysis of the Buddhist Ethical Criterion Regarding Live Streaming of Monks on Social Medias” is off 3 objectives : 1. to study the Live Streaming of Monks on Social Media, 2. to study Buddhist Ethical Criterion Regarding the Live Streaming of Monks on Social Media, and 3. to analyze Buddhist Ethical Criterion Regarding the Live Streaming of Monks on Social Media. Its results to show that :

1) Live Streaming of monks are very popular. Especially, using Facebook. There are both advantages and disadvantages. They do the live streaming must prepare themselves very well and monk’s proper behavior.

2) There are two criteria for judging by Buddhist Ethics, Major and Minor : There are the main criteria such as the 5 Precepts, 10 Wholesome course action, the 8 Fold paths, 3 Wholesome roots, 3 Unwholesome , 75 Sekhiyavatara , 6 Indriyasamvara, 4 Principle Citations, 3 Benefits, and 5 Qualities of Teacher . While the Minor criteria are scholar’s acceptance and others effects of actions on one’s own benefit or harm.

3) Analysis of Buddhist ethical criterions judgment is divided into 2 cases: in the first case, positive, the monks follow a suitable manner who had good intentions in propagating the Dhamma. They had a good communication method and good results that had been praised by Buddhists. The live streaming was achieved the set objectives. Therefore, we made decision to do Buddhist ethics. In the second case, negative : the monks did not follow unsuitable manner, the monks had good intentions in propagating (the Dhamma, but they had a poor communication method and there were both

good and bad results, as they had received both praise and criticism from Buddhists. Live streaming did not achieve their intended objectives. Therefore, we decided that they didn't follow the Buddhist ethics.

Keywords : Analysis, Criterion, Buddhist Ethical, Live Streaming, monks, Social Medias

บทนำ

สื่อสังคมออนไลน์ในปัจจุบันเป็นเทคโนโลยีที่ทันสมัยส่งผลต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์ ทั้งนี้ เพราะเกิดจากความต้องการขั้นพื้นฐานในการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน ตลอดจนมีการพูดคุยสนทนา (Chat) กันได้ด้วยวิธีง่ายๆ และสะดวกรวดเร็ว อาทิ ผ่านทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยใช้งานโปรแกรมสำเร็จรูป ที่เรียกว่า แอปพลิเคชัน (Application) เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook), เมตา(Meta), ทวิตเตอร์ (Twitter), ไลน์ (Line), อินสตาแกรม (Instagram) และอื่นๆ อีกมากมาย โดยเริ่มจากความสัมพันธ์ในหน่วยเล็กๆ จากเพื่อนสู่เพื่อน จนกระทั่งกลายเป็นความสัมพันธ์ระดับสังคม ระดับประเทศและระดับโลกในที่สุด

โลกได้พัฒนาระบบ เครือข่าย (Online) ไปอย่างมาก มนุษย์ส่วนใหญ่ยังต้องใช้คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (Personal Computer) ในการศึกษาหาความรู้ ในการทำงาน การสื่อสารหรือเพื่อพักผ่อนและความเพลิดเพลิน เช่น ดูข่าวสาร ดูหนัง ฟังเพลง พูดคุย และเล่นเกม เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีเครื่อง คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลพกพา (Notebook), สมาร์ทโฟน (Smart Phone), แท็บเล็ต (Tablet) เพิ่มเติมเพื่อที่จะสื่อสารระบบ เครือข่าย (Online) ได้ตลอดเวลา เมื่อมีสัญญาณอินเทอร์เน็ต (Internet)

บทบาทสำคัญของสื่อออนไลน์จึงไม่เพียงแต่การนำเสนอข่าวสารเท่านั้น แต่ยังเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมต่อของสังคมในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ให้แก่ประชาชนจำนวนมากด้วย ดังนั้น การนำเสนอข่าวสารของสื่อออนไลน์ จึงอาจมีผลกระทบต่อสังคมเป็นวงกว้างได้ ด้วยเหตุนี้ จึงได้มีแนวคิดในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของสื่อในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร โดยปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญ คือ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 (คณะวิชาการ, 2560 : 22-23) ได้กำหนดหลักการที่เกี่ยวข้องในมาตรา 34 วรรคแรกว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพดัง

กล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเฉพาะ เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันสุขภาพของประชาชน และมาตรา 34 วรรคสอง มีหลักว่า เสรีภาพทางวิชาการย่อมได้รับความคุ้มครอง แต่การใช้เสรีภาพนั้น ต้องไม่ขัดต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนและต้องเคารพ และไม่ปิดกั้นความเห็นต่างของบุคคลอื่น ทั้งได้กำหนดให้รัฐต้องจัดให้มีองค์กรทำหน้าที่ป้องกันการขัดขวางสิทธิและเสรีภาพในการทำงานของสื่อออนไลน์ เพื่อให้การรับข้อมูลข่าวสารของประชาชนมีความถูกต้องและเป็นความจริง เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีจริยธรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางสื่อออนไลน์เป็นตัวควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ ได้แก่ ความเป็นส่วนตัว ความถูกต้อง ความเป็นเจ้าของและการเข้าถึงข้อมูล อีกด้วย

ในทางพุทธจริยศาสตร์มีหลักเกณฑ์ทางจริยธรรมที่เป็นมาตรฐานความประพฤติของมนุษย์ตั้งแต่พื้นฐาน ระดับกลางและระดับสูง เพื่อให้มนุษย์ได้ดำเนินชีวิตอันดีงามเท่าที่มนุษย์จะพึงประพฤติและดำเนินไปถึงได้และเพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีสติปัญญา มีความสุขที่สุด ทั้งนี้ เพราะ จริยศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยอุดมคติชีวิตหรือความดีอันสูงสุด (พัฒนา ใจหล้า, 2559 : 2)

มนุษย์แต่ละคนมีความแตกต่างกัน การแสดงออกทางพฤติกรรมจึงแตกต่างกันตามพื้นฐานของแต่ละคน ทั้งในด้านความรู้ เจตคติ ค่านิยม รวมไปถึงสภาวะทางร่างกายและจิตใจ ส่งผลให้พฤติกรรมของมนุษย์ไม่เหมือนกัน ทั้งที่เป็นเรื่องเดียวกันหรืออยู่ในสถานการณ์เดียวกัน สิ่งเหล่านี้จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ โดยเฉพาะการใช้เกณฑ์การตัดสินว่า พฤติกรรมใดถูก พฤติกรรมใดผิด พฤติกรรมใดดี พฤติกรรมใดไม่ดี ซึ่งโดยทั่วไปมนุษย์มีมโนธรรมหรือจิตสำนึกเป็นเครื่องตัดสินอยู่แล้ว แต่ในการพิจารณาของนักจริยศาสตร์ จะมีเกณฑ์ในการพิจารณาตัดสินจริยธรรมที่อาจแตกต่างกันไปบ้าง

ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น การสื่อสารมีหลากหลายวิธี แต่ไม่ว่าจะเผยแผ่ด้วยวิธีการใดๆ การเผยแผ่หลักคำสอนทางพุทธศาสนาโดยพระภิกษุสงฆ์ นั้น ผู้เผยแผ่ต้องมีพุทธวิธีในการสอนโดยเริ่มจากความเป็นกัลยาณมิตรและมีสติปัญญาที่ประกอบด้วยหลักของนักเผยแผ่ธรรมะกับผู้ฟังหรือผู้สอนหรือผู้ให้ความรู้กับผู้เรียน ที่มีความสัมพันธ์กัน ในฐานะเป็นกัลยาณมิตรเพราะในทางพระพุทธศาสนาถือว่า ผู้เผยแผ่กับผู้ฟังหรือผู้สอนกับผู้เรียนนั้น ต้องประสานสัมพันธ์กัน มีความกรุณาต่อกันเป็นอย่างดี และในปัจจุบันสื่อออนไลน์บนโลกอินเทอร์เน็ตนั้น นอกจากการใช้คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลแล้วยังมีการใช้โทรศัพท์มือถือ

หรือสมาร์ทโฟน (smart phone) เข้ามามีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิตประจำวันของคนและสังคมโลกมากขึ้นด้วย จนอาจกล่าวได้ว่า เป็นอุปกรณ์หรือเครื่องมือสำคัญอีกสิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้ ในการเข้าถึงและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ได้อย่างกว้างขวางในเวลาอันรวดเร็วและสามารถเรียนรู้ซึ่ๆ ได้ โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ดังนั้น จึงควรที่จะเข้าใจและเล็งเห็นความสำคัญของการเผยแผ่หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่จะต้องเป็นไปอย่างมีศีลธรรม มีคุณธรรมและจริยธรรม รวมทั้งจะต้องไม่บิดเบือนพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าดังที่ปรากฏในพระไตรปิฎก เพื่อดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาสืบไป

ดังนั้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสื่อสังคมออนไลน์จึงมีความสำคัญและมีความจำเป็นในปัจจุบันมาก พระภิกษุจึงใช้สื่อออนไลน์ในการสอนและเผยแผ่ธรรมะหรือสอดแทรกธรรมะ เพื่อสื่อสารกับฆราวาสอยู่ไม่น้อย ในบางครั้งอาจสอดแทรกมุขตลกขบขันบ้าง ทำให้พุทธศาสนิกชนหรือคนทั่วไปที่ติดตามมองว่า เป็นอาการไม่สำรวมและก่อให้เกิดความเสื่อมศรัทธาต่อผู้ที่พบเห็นได้

ด้วยเหตุนี้ คณะกรรมการมหาเถรสมาคมจึงได้มีการกำชับพระภิกษุสงฆ์ให้ใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม หากพบว่า ใช้ไปในทางที่ไม่เหมาะสม ก่อให้เกิดความเสื่อมศรัทธาต่อผู้ที่พบเห็นหรือผู้ที่ได้รับข่าวสารก็จะต้องถูกตักเตือนในเบื้องต้น ดังนั้น เพื่อเป็นการปกป้องสถาบันพระพุทธศาสนาและเพื่อให้ประชาชนเกิดความเคารพศรัทธาและนับถือกราบไหว้พระสงฆ์ได้อย่างบริสุทธิ์ใจ โดยทางผู้บริหาร เจ้าคณะกรุงเทพมหานคร จึงขอให้เจ้าคณะเขตทุกเขต ได้แจ้งให้เจ้าอาวาสวัดทุกวัดในเขตปกครอง ได้ควบคุม ตักเตือน สอดส่อง ดูแลกดขันพระภิกษุ สามเณรให้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ การไลฟ์สด การส่งภาพในเฟซบุ๊ก (Facebook) และ ไลน์ (Line) ต่างๆ ให้อยู่ในสมณสาธูป เป็นไปอย่างเหมาะสม ถูกกาลเทศะ

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว การพัฒนาการถ่ายทอดสดหรือการไลฟ์สด แต่เดิมมุ่งทางด้านการค้าพาณิชย์ออนไลน์ แต่ปัจจุบันมีการไลฟ์สดมากขึ้น จึงมีพระภิกษุนำวิธีการไลฟ์สดมาถ่ายทอดธรรมะหรือเทศนาสั่งสอนประชาชนมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาขาดการกลั่นกรอง ขาดการควบคุมและการประเมินอย่างเป็นทางการ การถ่ายทอดสดจึงขึ้นอยู่กับพระภิกษุแต่ละรูปจะนำเสนอและทางมหาเถรสมาคมก็ยังไม่ได้มีเกณฑ์ที่เหมาะสมในการตัดสินการถ่ายทอดสดของพระภิกษุรูปนั้นๆ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า เป็นเรื่องที่น่าสนใจ ใครค้นหาคำตอบเป็นอย่างดีว่า มีเกณฑ์การตัดสินใดบ้างในทางพุทธจริยศาสตร์ ที่จะสามารถนำมาใช้เพื่อตัดสิน

การถ่ายทอดสดของพระภิกษุสงฆ์ในสื่อสังคมออนไลน์ได้

งานวิจัยนี้ ต้องการศึกษาวเคราะห์เกณฑ์การตัดสินใจทางพุทธจริยศาสตร์จากการถ่ายทอดสดของพระภิกษุสงฆ์ในสื่อสังคมออนไลน์ คือ การถ่ายทอดสดของพระภิกษุในสื่อสังคมออนไลน์ เกณฑ์ตัดสินใจทางพุทธจริยศาสตร์ที่เกี่ยวกับการถ่ายทอดสดของพระภิกษุในสื่อสังคมออนไลน์และวิเคราะห์เกณฑ์การตัดสินใจทางพุทธจริยศาสตร์ในกรณีของการถ่ายทอดสดในสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาในสังคมไทยปัจจุบันต่อไป

วัตถุประสงค์

- 1) ศึกษาการถ่ายทอดสดของพระภิกษุในสื่อสังคมออนไลน์
- 2) ศึกษาเกณฑ์ตัดสินใจทางพุทธจริยศาสตร์ที่เกี่ยวกับการถ่ายทอดสดของพระภิกษุในสื่อสังคมออนไลน์
- 3) วิเคราะห์เกณฑ์การตัดสินใจทางพุทธจริยศาสตร์ ในการถ่ายทอดสดของพระภิกษุในสื่อสังคมออนไลน์

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษากาารวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยมีวิธีการและขั้นตอน ดังต่อไปนี้

- 1) ศึกษา ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย หนังสือ บทความที่เกี่ยวข้อง ที่ได้มีการศึกษาไว้แล้ว ตลอดจน ประกาศ คำสั่ง ข้อมูลข่าวสาร บทความวิจัยจากสื่อต่างๆที่เป็นปัจจุบันและเชื่อถือได้ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับข้อมูลการวิจัยและนำมาเรียบเรียงตามวัตถุประสงค์
- 2) ทำการวิเคราะห์หลักเกณฑ์ทางพุทธจริยศาสตร์และการตัดสินใจตามหลักพระพุทธศาสนาในมุมมองปรัชญาทางจริยศาสตร์และเขียนงานวิจัยพร้อมทั้งเสนอความคิดเห็นของผู้วิจัย โดยมุ่งให้ตอบวัตถุประสงค์และปัญหาที่ต้องการทราบคำตอบ
- 3) นำข้อมูลเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขอคำชี้แนะในส่วนต่างๆเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น
- 4) สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

ผลการวิจัย

การศึกษาวเคราะห์เกณฑ์การตัดสินใจทางพุทธจริยศาสตร์จากการถ่ายทอดสด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

ผ่านการรับรองคุณภาพจาก TCI (กลุ่มที่ 2)

ของพระภิกษุในสื่อสังคมออนไลน์ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยจากการศึกษาครั้งนี้ได้ในประเด็นต่อไปนี้

1. ศึกษาการถ่ายทอดสดของพระภิกษุในสื่อสังคมออนไลน์

จากการศึกษาการถ่ายทอดสดของพระภิกษุในสื่อสังคมออนไลน์กำลังเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน เนื่องจากมีพัฒนาการของเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาโดยลำดับ การใช้เทคโนโลยีที่สามารถถ่ายทอดสดได้โดยไม่ต้องยุ่งยาก แต่ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือการถ่ายทอดสดโดยใช้เฟซบุ๊ก หรือ facebook Live สามารถถ่ายทอดสดได้ทั้งภาพและเสียงและรับชมได้แบบช่วงเวลาที่เกิดขึ้นโดยทันที (Real Time) เป็นแบบการสื่อสารที่ผู้ส่ง สารและ ผู้รับสารสามารถส่งข่าวสาร และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันและกัน (Two - way Communication) สามารถอ่านและเขียนข้อมูล (Read and Write) ได้ทันทีและสามารถชมย้อนหลังได้เมื่อมีการบันทึกไว้ โดยวิดีโอที่รับชมจะถูกส่งผ่านสัญญาณอินเทอร์เน็ตมายังอุปกรณ์ที่ง่ายที่สุดคือเครื่องคอมพิวเตอร์หรือสมาร์ทโฟน ซึ่งบุคคลทั่วไปนิยมใช้กัน ไม่เว้นแม้กระทั่งพระภิกษุที่นำวิธีการไลฟ์สดมาใช้ เพื่อการเผยแผ่ธรรมะ ซึ่งการถ่ายทอดสดของพระภิกษุบนโลกออนไลน์นี้มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อดี คือ สามารถใช้วิธีการถ่ายทอดสดเผยแผ่ธรรมะเข้าถึงพุทธศาสนิกชนจำนวนมากได้ ส่วนข้อเสีย คือ ไม่สามารถแก้ไขคำพูดหรือการแสดงพฤติกรรมต่างๆที่ไม่เหมาะสมได้ทันที พระภิกษุที่จะถ่ายทอดสดจึงต้องมีความพร้อมและเตรียมตัวมาเป็นอย่างดี เพื่อให้การถ่ายทอดสดได้ประโยชน์และช่วยสร้างความเลื่อมใสศรัทธาให้แก่พุทธศาสนิกชนที่อยู่ที่บ้าน ดังนั้น พระภิกษุผู้ทำการถ่ายทอดสดจึงต้องสำรวมและอยู่ในสมณสาธูปตลอดเวลาของการถ่ายทอดสด

2. เกณฑ์การตัดสินทางพุทธจริยศาสตร์ที่เกี่ยวกับการถ่ายทอดสดของพระภิกษุในสื่อสังคมออนไลน์

พิจารณาใน 2 เกณฑ์ คือ เกณฑ์หลักและเกณฑ์รอง ในส่วนของเกณฑ์หลัก พิจารณาจาก คีล 5 ข้อ 4 คือ มุสาวาทา เวรมณี , กุศลกรรมบถ 10 คือ วชิกรรม มรรค 8 คือ สัมมาวาจา, กุศลมูล 3, อกุศลมูล 3, เสขยวัตถ 75 หมวดสาธูป, อินทริยสังวร 6, มหาปเทศ 4, ประโยชน์ 3 และพระธรรมกถึก 5 ส่วนเกณฑ์รอง พิจารณาจากการยอมรับของวิญญูชนและการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

ในเกณฑ์หลัก พบว่า การถ่ายทอดสดของพระภิกษุในสื่อสังคมออนไลน์มีวัตถุประสงค์ในการเผยแผ่พระธรรม แบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ กรณีเชิงบวก เป็นกรณีการถ่ายทอดสดของพระ

ภิกษุในสื่อสังคมออนไลน์มีความเป็นกุศล เนื่องจากพระภิกษุมีสมณสาธูป มีการสำรวมอินทรีย์ เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติในการเผยแผ่ธรรมะ ส่วนกรณีเชิงลบ มีความเป็นอกุศล เนื่องจากพระภิกษุขาดสมณสาธูป ขาดการสำรวมอินทรีย์ ในขณะที่ทำการถ่ายทอดสด มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ขาดการสำรวมวาจา มีการพูดพาดพิงและสอดแทรกความคิดเห็นทางการเมืองและไม่เกี่ยวข้องกับ การเผยแผ่ธรรมะ การพูดจาต่อเสียดพาดพิงบุคคล สอดแทรกการรวิวิสินค้า ซึ่งมีลักษณะของการแสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภ อันเป็นอกุศลมูล ซึ่งทั้งสองกรณีนี้มีพุทธศาสนิกชนเข้าติดตามชม และฟังเป็นจำนวนมาก

เกณฑ์รอง พบว่า การถ่ายทอดสดของพระภิกษุในสื่อสังคมออนไลน์มีวัตถุประสงค์ ในการเผยแผ่ธรรมะของพระพุทธเจ้า มี 2 กรณี กรณีเชิงบวก พบว่ามีการยอมรับของวิญญูชน ไม่เป็นการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ผู้อื่นไม่เดือดร้อนจากการกระทำของตน สร้างประโยชน์ ให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง พุทธศาสนิกชนและสังคม ส่วนกรณีเชิงลบ มีทั้งการยอมรับและไม่ยอมรับ ของวิญญูชน ในส่วนที่ยอมรับเห็นว่าการถ่ายทอดสดของพระภิกษุในสื่อสังคมออนไลน์มีความเหมาะสม ทันยุคทันสมัยกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม สำหรับในส่วนที่ไม่ยอมรับ เห็นว่า ถึงแม้ว่าพระภิกษุจะมีคุณสมบัติใน การเผยแผ่ธรรมะ แต่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ถึงความไม่เหมาะสมในสมณสาธูป มีการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ผู้อื่นเดือดร้อนจากการกระทำของตน และแม้ว่าส่วนหนึ่งของการเผยแผ่ธรรมะจะมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์สุขของทั้งตนเองและผู้อื่น ก็ตาม แต่ส่วนหนึ่งของการเผยแผ่ธรรมะมีผลในทางสร้างทุกข์ให้ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นด้วย จึง ขาดประโยชน์ที่เกิดแก่ตนเอง ต่อพุทธศาสนิกชนและต่อสังคม ทั้งนี้ จึงได้รับการตักเตือนจาก พระเถรานุเถระให้พระภิกษุที่ทำการถ่ายทอดสดในสื่อสังคมออนไลน์ ยุติการกระทำดังกล่าว และขอให้อยู่ในสมณสาธูป

3. ผลจากการวิเคราะห์เกณฑ์การตัดสินทางพุทธจริยศาสตร์ในการถ่ายทอดสด ของพระภิกษุในสื่อสังคมออนไลน์ พบว่า มี 2 กรณี

3.1 พระภิกษุมีสมณสาธูป

เกณฑ์การตัดสินทางพุทธจริยศาสตร์ในการถ่ายทอดสดของพระภิกษุ ในสื่อสังคมออนไลน์ โดยวิเคราะห์ สรุป เกณฑ์หลักและเกณฑ์รอง พิจารณาจากเกณฑ์ การตัดสินตี-ชั่ว ตามหลักพุทธศาสนา ต้องมองให้ครบ 3 ส่วน คือ เจตนา วิธีการ และ ผลลัพธ์ พระภิกษุที่ทำการถ่ายทอดสดบนสื่อสังคมออนไลน์ มีเจตนาดี เป็นกุศลมูลในการ ประพฤติปฏิบัติตามศีล 5 ข้อ 4 มุสาวาทา เวรมณี ประพฤติปฏิบัติตามกุศลกรรมบถ 10 ข้อวจีกรรม 4 ประพฤติปฏิบัติตาม มรรค 8 ข้อ 3 สัมมาวาจา นอกจากจะมีเจตนาดีที่เรียก

ว่ากุศลจิตแล้ว ยังต้องพิจารณาวิธีการในการประพฤติปฏิบัติด้วย โดยวิธีการที่ใช้ในการสื่อสาร เป็นการสื่อสารออนไลน์ การใช้วาจาและการแสดงพฤติกรรมจึงต้องสำรวมทั้งกาย วาจา และใจ พระภิกษุที่มีสมณสาธูปจะสำรวมอินทรีย์ในขณะที่ถ่ายทอดสด เหมาะสมกับสมณสาธูป มีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมอย่างแจ่มแจ้งและสามารถสร้างประโยชน์ให้เกิดแก่ตนและผู้อื่น ก่อประโยชน์ ทั้งในปัจจุบัน ในภายภาคหน้าและประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ยังต้องวัดที่ผลลัพธ์ด้วยว่า การถ่ายทอดสดในสื่อสังคมออนไลน์นั้นได้รับการตอบรับจากพุทธศาสนิกชนหรือสังคมอย่างไรบ้าง พระภิกษุที่มีสมณสาธูปจะได้รับการชื่นชมจากวิญญูชน ได้รับแรงศรัทธาจากสังคม ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นอย่างแท้จริง พระภิกษุที่มีสมณสาธูป ตามเกณฑ์การตัดสินทางพุทธจริยศาสตร์นี้ ถือว่าได้ปฏิบัติตามหลักพุทธจริยศาสตร์ จึงเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการเผยแผ่ธรรมะและปฏิบัติได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

3.2 พระภิกษุไม่มีสมณสาธูป

สำหรับพระภิกษุที่ไม่มีสมณสาธูป อาจไม่มีสมณสาธูปในบางช่วงบางขณะ แม้มีเจตนาดีที่ต้องการถ่ายทอดพระธรรมคำสอน แต่วิธีการในขณะที่ถ่ายทอดสดขาดอาการสำรวม โดยเฉพาะ สำรวมกาย วาจา ทำให้เกิดอกุศลจิต ส่งผลต่อการเกิดอกุศลกรรม หากมีการพูดส่อเสียดจะมีผลกระทบต่อบุคคลอื่น ๆ หรือแม้แต่มีการหัวเราะเสียงดัง โดยขาดสติพิจารณาว่า แม้ไม่ได้อยู่ในบ้านเรือนของผู้อื่น แต่จากการถ่ายทอดสดนั้น ภาพและเสียงสามารถเข้าถึงบ้านเรือนของผู้อื่นได้ นอกจากนี้หากมีการแสดงความคิดเห็นในทางการเมืองแล้วจะมีผลกระทบต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่กล่าวถึง มีลักษณะของการยกตน เสียดสีข่มขู่ผู้อื่นหรือมีการวิวิวสินคำ เป็นพฤติกรรมที่มีลักษณะมุ่งที่จะได้ลาภ ก็จะได้รับผลลัพธ์จากการไม่ยอมรับของวิญญูชน หรือถูกดำเนินคดีเตียนจากสังคม เป็นการเบียดเบียนผู้อื่น ทำให้ตนเองเดือดร้อน ไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขแต่กลับเป็นสาเหตุให้เกิดโทษทุกข์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น พระภิกษุที่ไม่มีสมณสาธูปนี้ ถือว่าไม่ปฏิบัติตามหลักพุทธจริยศาสตร์ เพราะการขาดสมณสาธูปจะมีผลทำให้การถ่ายทอดสดในสื่อสังคมออนไลน์ไม่บรรลุวัตถุประสงค์

อภิปรายผล

การถ่ายทอดสดต้องใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ พระภิกษุจึงจำเป็นต้องศึกษาและเรียนรู้วิธีการใช้ประโยชน์เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า สอดคล้องกับพระไพศาล วิสาโล (พระไพศาล วิสาโล, 2559 : ออนไลน์) ที่กล่าวไว้ว่า “พระสงฆ์ควรจะใช้งานให้เหมาะสม เช่น การใช้งานโซเชียลเน็ตเวิร์ค ถ้าใช้เพื่อการพูดเล่นกัน อาจไม่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ แต่ถ้าใช้เผยแผ่ธรรมะน่าจะเหมาะสม และพระสงฆ์ควรเรียนรู้ที่จะใช้งานในด้านนี้ให้มากขึ้น”

เกณฑ์ตัดสินทางพุทธจริยศาสตร์เป็นเกณฑ์ตัดสินความดี-ชั่ว นอกจากจะใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาในการพิจารณาการถ่ายทอดสดของพระภิกษุในสื่อสังคมออนไลน์แล้ว หลักธรรมที่สำคัญที่ควรพิจารณาเป็นเกณฑ์ในอันดับต้นๆ คือ กุศลมูลและอกุศลมูลซึ่งสอดคล้องกับใน พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 11 ข้อ 305 : 259)

เกณฑ์การตัดสินทางพุทธจริยศาสตร์จากการถ่ายทอดสดของพระภิกษุในสื่อสังคมออนไลน์ ต้องพิจารณาให้ครบองค์ประกอบ 3 ประการ คือ เจตนา วิธีการ และผลลัพธ์ โดยการถ่ายทอดสดของพระภิกษุในสื่อสังคมออนไลน์จะเป็นการถ่ายทอดสดเพื่อเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งถือเป็นเจตนาดี วิธีการถ่ายทอดสดออนไลน์ใช้สื่อออนไลน์ที่ได้รับความนิยม คือ การถ่ายทอดสดบนเฟซบุ๊ก (Facebook Live) ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี) ผู้อำนวยการสถาบันวิมุตตยาลัย (พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี, 2553 : ออนไลน์) ที่กล่าวว่า “การใช้เฟซบุ๊กเผยแผ่ธรรมะหรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นช่องทางหนึ่งที่สำคัญในการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนรวมถึงคนรุ่นใหม่เข้าถึงหลักธรรมในพระพุทธศาสนา” และในส่วนของ การถ่ายทอดสดออนไลน์โดยใช้เฟซบุ๊กนั้น พระภิกษุจะต้องเตรียมตัวมาเป็นอย่างดี วิธีการพูดและคำพูดรวมทั้งกิริยาท่าทาง วิธีการนำเสนอต้องอยู่ในสมณสาธูป สอดคล้องกับอุบล วุฒิพรโสภณ (อุบล วุฒิพรโสภณ, 2561:136) ที่กล่าวไว้ในบทความวิจัย เรื่อง “พระสงฆ์กับการสื่อสารด้วยเทคโนโลยี 4.0” ว่า “พระสงฆ์ผู้ซึ่งเป็นสาวกของพระพุทธเจ้ามีหน้าที่รักษาและเผยแผ่พระศาสนาให้แก่สาธุชนทั่วไป ต้องมีความเข้าใจในเนื้อหาหลักธรรมคำสอนอย่างแท้จริง โดยพระสงฆ์ต้องรู้รอบและรู้สึกในเรื่องหรือประเด็นที่จะถ่ายทอด ต้องมีความเข้าใจในการเผยแผ่พระธรรมอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับช่องทางนั้นๆ โดยเฉพาะการใช้แอปพลิเคชันไลน์ (Application Line) หรือเฟซบุ๊ก (Facebook) ที่สามารถ

ส่งผ่านข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและเข้าสู่กลุ่มเป้าหมายได้โดยตรง ถ้ามีความผิดพลาดของข้อมูลหรือช่องทางการสื่อสารจะทำให้เกิดความเสียหายตามมาได้ เพราะพระภิกษุผู้ส่งข่าวสารนั้น ไม่สามารถรับรู้ได้ว่าผู้รับข่าวสารนั้นเป็นใคร อยู่ในสถานการณ์เช่นไร มีความยินดีหรือไม่ยินดีกับการรับข้อมูลข่าวสารนั้นหรือไม่” นอกจากนี้ ในขณะที่ถ่ายทอดสดพระภิกษุต้องอยู่ในอาการสำรวมทุกอิริยาบถ หากไม่คำนึงถึงหลักพระธรรมกถึก 5 ผลของการถ่ายทอดสดออนไลน์นั้นก็พร้อมจะเป็นดาบสองคมที่จะย้อนมาทิ่มแทงพระภิกษุนั้นได้ โดยได้รับคำติเตียนจากผู้ติดตาม ก่อให้เกิดวิกฤตศรัทธาและส่งผลในทางลบต่อพระพุทธศาสนา แต่ถ้าการกระทำไม่เป็นการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เพื่อประโยชน์สุขทั้งของตนเองและผู้อื่น จะตัดสินใจว่าการถ่ายทอดสดของพระภิกษุในสื่อสังคมออนไลน์นั้นปฏิบัติตามหลักพุทธจริยศาสตร์

องค์ความรู้จากงานวิจัย

ลักษณะการประพฤติปฏิบัติตนของพระภิกษุสงฆ์จากการถ่ายทอดสดในสื่อสังคมออนไลน์ ได้รับองค์ความรู้จากงานวิจัย ดังนี้

1. ด้านตัวบุคคล พระภิกษุเป็นผู้ที่สังคมไทยให้ความเคารพนับถือและศรัทธา ดังนั้น การกระทำต่างๆจึงต้องอยู่ในสมณสาธูป ปฏิบัติตามศีลของสงฆ์ สำรวมอินทรีย และเทศน์ตามหลักธรรมกถึกในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
2. ด้านการใช้เทคโนโลยี พระภิกษุได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นอย่างดี จึงควรนำเอาประโยชน์ของเทคโนโลยีนี้ไปใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยกุศลจิตให้มากยิ่งขึ้นเพื่อให้เกิดผลกุศลธรรม
3. ด้านเกณฑ์การตัดสินใจทางพุทธจริยศาสตร์ พระภิกษุควรพิจารณาเป็นกรณีว่า ธรรมะใดสามารถนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับการกระทำของตน องค์ความรู้ที่ได้ คือ ธรรมะที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาเป็นเกณฑ์ตัดสินใจการถ่ายทอดสดของพระภิกษุในสื่อสังคมออนไลน์ได้ คือ ศีล 5, กุศลกรรมบถ 10, มรรค 8, กุศลมูล 3, อกุศลมูล 3, เสขิยวัตร 75, อินทรียสังวร 6, มหาปเทศ 4, ประโยชน์ 3, และพระธรรมกถึก 5

สรุป

สื่อสังคมออนไลน์ได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบัน การใช้สื่อออนไลน์เผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระภิกษุ ได้รับการยอมรับมากขึ้น โดยเฉพาะการใช้ เฟซบุ๊ก

พระภิกษุจึงต้องใช้อย่างระมัดระวัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถ่ายทอดสด พระภิกษุต้องมีศีล สมาธิ ปัญญา ประพฤติกุศลมูล ละอกุศลมูล มีกุศลกรรมบถ 10 มีสมณสารูป สำรวมอินทรีย์ ปฏิบัติตามมหาปเทศ 4 เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น น้อมนำเอาหลักพระธรรมกถึกมาใช้ในการเทศนา รวมทั้งมีเจตนาอันเป็นกุศลจิตในการเผยแผ่หลักธรรม และมีวิธีการถ่ายทอดที่เตรียมมาเป็นอย่างดี ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น นอกจากผู้ติดตามจะชื่นชมยินดีแล้ว วิญญาณที่ได้รับรู้การถ่ายทอดสดจะยอมรับและถือว่าการกระทำไม่เป็นการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ในทางตรงข้ามกลับก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเอง ผู้อื่น ถือว่าได้ปฏิบัติตามหลักพุทธจริยศาสตร์และเกิดผลดีต่อพระพุทธศาสนาในที่สุด

บรรณานุกรม

- คณะวิชาการ. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์อักษร.
- พระไพศาล วิสาโร.(1 มีนาคม 2559) เทคโนโลยีในทรรศนะของพระพุทธศาสนา.สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://www.visalo.org/columninterview/chip10htm>
- พระมหาวุฒิชัย ว.วชิรเมธี. (5 พฤศจิกายน 2533). ท่าน ว.วชิรเมธี เผยพระเล่นเฟซบุ๊กได้.สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://www.news.mthai.com>general-news>
- พัฒนา ใจหล้า. (2559). วิเคราะห์เกณฑ์การตัดสินทางพุทธจริยศาสตร์จากการสร้างเครื่องรางในสังคมไทย. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อุบล วุฒิพรโสภณ. (2561). พระสงฆ์กับการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีในยุค 4.0. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย. 2 (3), 136.